

บทที่ 5

สรุปผลการศึกษา อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ

การศึกษาวិจัยเรื่อง “การศึกษาวิจัยเรื่องปัญหาและอุปสรรคในการขอรับการพิจารณา ลงรายการสัญชาติไทยของบุคคลบนพื้นที่สูงในพื้นที่ อำเภอพร้าว จังหวัดเชียงใหม่” ในครั้งนี้มีวัตถุประสงค์ในการศึกษาคือ

1. เพื่อศึกษาปัญหาอุปสรรค ในการขอรับการพิจารณาลงรายการสัญชาติไทยของบุคคลบนพื้นที่สูง (กลุ่มชาวไทยภูเขา) ในพื้นที่อำเภอพร้าว จังหวัดเชียงใหม่ และแนวทางการแก้ไข
2. เพื่อศึกษาถึงผลกระทบของบุคคลบนพื้นที่สูง(กลุ่มชาวไทยภูเขา) ที่ยังไม่ได้รับการพิจารณาลงรายการสัญชาติไทย ในพื้นที่อำเภอพร้าว จังหวัดเชียงใหม่
3. เพื่อศึกษาปัญหาอุปสรรค และแนวทางแก้ไข การดำเนินการพิจารณาลงรายการสัญชาติไทยของบุคคลบนพื้นที่สูง (กลุ่มชาวไทยภูเขา) ในพื้นที่อำเภอพร้าว จังหวัดเชียงใหม่

การศึกษาวิจัยครั้งนี้เป็นการศึกษาวิจัยเชิงคุณภาพคือการสัมภาษณ์และการสังเกตการณ์แบบมีส่วนร่วมเพื่อศึกษาปัญหา อุปสรรค และแนวทางแก้ไข การดำเนินการพิจารณาลงรายการสัญชาติไทยของบุคคลบนพื้นที่สูง (กลุ่มชาวไทยภูเขา)ในพื้นที่อำเภอพร้าวจังหวัดเชียงใหม่ของกลุ่มตัวอย่างจำนวน3กลุ่มตัวอย่างรวมทั้งสิ้น34คน ทั้งนี้ได้กำหนดคำถามการวิจัยไว้คือ

1. ปัญหา อุปสรรค ในการขอรับการพิจารณาลงรายการสัญชาติไทยของบุคคลบนพื้นที่สูง(กลุ่มชาวไทยภูเขา)ในพื้นที่อำเภอพร้าว จังหวัดเชียงใหม่ มีอะไรบ้าง แต่ละปัญหามีสาเหตุมาจากอะไร
2. บุคคลบนพื้นที่สูง (กลุ่มชาวไทยภูเขา) ที่ยังไม่ได้รับการพิจารณาลงรายการสัญชาติไทย ในพื้นที่อำเภอพร้าว จังหวัดเชียงใหม่ ได้รับผลกระทบในด้านใดหรือไม่เพียงใด อย่างไร
3. ปัญหาอุปสรรค ในการดำเนินการพิจารณาลงรายการสัญชาติไทยของบุคคลบนพื้นที่สูง(กลุ่มชาวไทยภูเขา) ในพื้นที่อำเภอพร้าว จังหวัดเชียงใหม่ มีหรือไม่ อย่างไร และจะมีแนวทางแก้ไขอย่างไร

จากผลการศึกษาดังกล่าว ผู้ศึกษาได้นำมาสรุปผลการศึกษา อภิปรายผลการศึกษา และข้อเสนอแนะ ดังนี้

5.1 สรุปผลการศึกษา

ผลการศึกษาปัญหาและอุปสรรค ในการขอรับการพิจารณาลงรายการสัญชาติไทยของบุคคลบนพื้นที่สูง ในพื้นที่อำเภอพร้าว จังหวัดเชียงใหม่ ของกลุ่มตัวอย่างทั้งหมด 3 กลุ่มตัวอย่าง ประกอบด้วยกลุ่มที่ 1 ประชากรกลุ่มบุคคลบนพื้นที่สูง (กลุ่มชาวไทยภูเขา) จำนวน 20 คน กลุ่มที่ 2 ประชากรกลุ่มผู้นำชนเผ่า / ผู้ปกครองท้องที่ (กำนัน / ผู้ใหญ่บ้าน) จำนวน 8 คนกลุ่มที่ 3 ประชากรกลุ่มเจ้าหน้าที่ของรัฐ (นายอำเภอ / ปลัดอำเภอ / เจ้าหน้าที่ปกครอง) จำนวน 6 คน โดยแยกออกตามประเด็นดังนี้

5.1.1 ปัญหา อุปสรรค ในการขอรับการพิจารณาลงรายการสัญชาติไทยของบุคคลบนพื้นที่สูง (กลุ่มชาวไทยภูเขา) ในพื้นที่อำเภอพร้าว จังหวัดเชียงใหม่ และแนวทางการแก้ไข

ผลการศึกษาพบว่า ปัญหาอุปสรรคที่สำคัญ ในการขอรับการพิจารณาลงรายการสัญชาติไทยของบุคคลบนพื้นที่สูง คือ

1) ปัญหาเกี่ยวกับเอกสารหลักฐาน ที่ใช้ในการยื่นคำร้องขอลงรายการสัญชาติไทย โดยแยกเป็นสองประเด็น ประเด็นแรกคือ การลงรายการสถานที่เกิดในเอกสารทะเบียนประวัติบุคคลบนพื้นที่สูงผิดพลาด โดยในข้อเท็จจริงบุคคลบนพื้นที่สูงเหล่านั้น เกิดในประเทศไทยแต่มีการลงรายการสถานที่เกิดเป็นประเทศพม่า สาเหตุจากความผิดพลาดในการสื่อสารระหว่างบุคคลบนพื้นที่สูง กับเจ้าหน้าที่ชุดสำรวจเพื่อจัดทำทะเบียนประวัติ ส่งผลให้บุคคลบนพื้นที่สูงไม่มีคุณสมบัติตามหลักเกณฑ์เงื่อนไขที่กำหนด ในการที่จะได้รับการพิจารณาลงรายการสัญชาติไทย เพราะบุคคลบนพื้นที่สูง ที่จะได้การพิจารณาลงรายการสัญชาติไทย ต้องเป็นผู้ที่เกิดในประเทศไทยเท่านั้น

สำหรับประเด็นที่สองคือ การที่บุคคลบนพื้นที่สูง ไม่สามารถหาเอกสารสูติบัตรหรือหนังสือรับรองสถานที่เกิดจากท้องที่ที่เกิด มาประกอบการยื่นคำร้อง สาเหตุจากไม่มีพยานบุคคลไปดำเนินการรับรองสถานที่เกิดได้ เพราะผู้รู้เห็นการเกิดได้อพยพแยกย้ายกันไปอยู่คนละแห่ง ประกอบกับไม่มีค่าใช้จ่าย ในการดำเนินการเดินทางไปสืบเสาะหาพยาน รวมทั้งค่าใช้จ่ายในการเดินทางไปติดต่อขอหนังสือรับรองสถานที่เกิด ในพื้นที่อำเภอที่เป็นสถานที่เกิด

2) ปัญหาอุปสรรคเกี่ยวกับ ค่าใช้จ่ายในการดำเนินการยื่นคำร้อง โดยส่วนใหญ่เป็นค่าใช้จ่ายในการเดินทาง สาเหตุเพราะหมู่บ้านที่บุคคลบนพื้นที่สูงอาศัยอยู่ เป็นพื้นที่ที่อยู่ห่างไกลเส้นทางคมนาคมไม่สะดวก ไม่มีพาหนะประจำทาง การเดินทางแต่ละครั้งต้องจ้างเหมารถจากเพื่อนบ้าน ซึ่งมีราคาแพง นอกจากนั้นยังมีค่าใช้จ่ายเกี่ยวกับ การสมนาคุณบุคคลที่พาไปติดต่อยื่นคำร้อง เพราะไม่กล้ามาติดต่อเอง

3) ปัญหาอุปสรรคเกี่ยวกับ พยานบุคคลที่มารับรองข้อเท็จจริง สาเหตุจากพยานบุคคล ซึ่งเป็นผู้นำท้องที่ (กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน) ไม่สามารถมาเป็นพยานให้ได้ ตามวันเวลาที่เจ้าหน้าที่นัดหมาย ส่งผลให้คำร้องไม่สมบูรณ์ ไม่สามารถเข้าสู่กระบวนการนำเสนอพิจารณาอนุมัติได้

4) ปัญหาอุปสรรคเกี่ยวกับการติดต่อสื่อสาร โดยสาเหตุจากการที่บุคคลบนพื้นที่สูง มีความกลัวที่จะสื่อสารกับเจ้าหน้าที่ด้วยตนเอง เพราะกลัวว่าจะสื่อสารไม่เข้าใจต้องพึ่งพาผู้นำชุมชน หรือบุคคลอื่นในการพามาติดต่อ ทำให้เสียเวลาและค่าใช้จ่ายเพิ่มขึ้น

5) ปัญหาอุปสรรคเกี่ยวกับบุคลากรเจ้าหน้าที่ของรัฐ ที่ปฏิบัติงานมีจำนวนไม่เพียงพอ ทำให้การติดต่อขอรับการพิจารณาลงรายการสัญชาติไทย เป็นไปด้วยความล่าช้า ต้องมาติดต่อดำเนินการหลายครั้ง นอกจากนี้ เจ้าหน้าที่ยังมีการโยกย้ายสับเปลี่ยนงานบ่อยครั้ง ส่งผลให้ไม่มีความต่อเนื่องในการทำงาน และบางครั้งเกิดการสูญหายของเอกสารหลักฐาน ที่ยื่นคำร้องไปแล้ว ทำให้ต้องมีการเริ่มต้นกระบวนการยื่นคำร้องใหม่อีกครั้ง

แนวทางการแก้ไขปัญหา จากผลการศึกษาพบว่า มีข้อเสนอแนะแนวทางการแก้ไขปัญหาด้านต่างๆ ดังนี้

1) ด้านเอกสารหลักฐานที่ใช้ประกอบการยื่นคำร้อง ควรมีการกำหนดแนวทางในการแก้ไขรายการสถานที่เกิด ในเอกสารทะเบียนประวัติบุคคลบนพื้นที่สูง ที่สามารถปฏิบัติได้ เช่น ให้สามารถใช้พยานบุคคลที่น่าเชื่อถือ มาประกอบคำขอแก้ไขสถานที่เกิดได้ โดยกำหนดจำนวนพยานบุคคลให้มากขึ้น เพราะบุคคลบนพื้นที่สูงยังมีโอกาส ที่จะสามารถขอแก้ไขรายการที่ผิดพลาดได้ โดยอาจกำหนดให้มีองค์กรภาคประชาชน กลุ่มเครือข่ายชนเผ่าต่างๆ เข้ามามีส่วนร่วมในการพิสูจน์ข้อเท็จจริง สำหรับกรณีที่ไม่สามารถหาเอกสารหนังสือรับรองสถานที่เกิด สูติบัตร มาประกอบคำร้องฯ ได้ นั้น ควรมีการออกระเบียบปฏิบัติให้ชัดเจนว่า สามารถใช้หลักฐานอื่น หรือพยานบุคคลมาเป็นหลักฐานแทนกันได้ โดยอาจเพิ่มจำนวนพยานบุคคลที่มารับรอง เพื่อให้เจ้าหน้าที่เกิดความมั่นใจยิ่งขึ้น

2) ด้านค่าใช้จ่ายในการดำเนินการ ควรกำหนดให้เจ้าหน้าที่ออกไปรับคำร้อง ณ หมู่บ้าน ชุมชน ที่บุคคลบนพื้นที่สูงอาศัยอยู่ เพื่อเป็นการลดค่าใช้จ่ายในการเดินทางของบุคคลบนพื้นที่สูง รวมทั้งสามารถตรวจสอบข้อเท็จจริงได้อย่างชัดเจน

3) ด้านบุคลากรที่ปฏิบัติงาน ควรเพิ่มจำนวนบุคลากร และให้มีบุคลากรที่รับผิดชอบเรื่องการรับและพิจารณาสัญชาติของบุคคลบนพื้นที่สูง เป็นการเฉพาะมากกว่า 1 คน เพื่อให้สามารถดำเนินการได้อย่างรวดเร็วและต่อเนื่อง รวมทั้งไม่ควรมีการสับเปลี่ยนหรือโยกย้ายเจ้าหน้าที่บ่อยเกินไป หรือหากจำเป็นต้องมีการสับเปลี่ยน หรือโยกย้ายต้องมีการส่งมอบเอกสาร

งานต่างๆ อย่างครบถ้วน เพื่อแก้ไขปัญหาเอกสารคำร้องที่เคยยื่นไว้สูญหาย ส่งผลให้ต้องมีการยื่นคำร้องใหม่ ทำให้เสียเวลาและค่าใช้จ่ายเพิ่มขึ้น

5.1.2 ผลกระทบของบุคคลบนพื้นที่สูง (กลุ่มชาวไทยภูเขา) ที่ยังไม่ได้รับการพิจารณา ลงรายการสัญชาติไทย ในพื้นที่อำเภอพร้าว จังหวัดเชียงใหม่

ผลการศึกษาพบว่า การที่กลุ่มตัวอย่างประชากรกลุ่มบุคคลบนพื้นที่สูง (กลุ่มชาวไทยภูเขา) หรือบุคคลในครอบครัวยังไม่ได้รับการพิจารณา ลงรายการสัญชาติไทยในปัจจุบัน ส่งผลกระทบให้ได้รับความเดือดร้อนในหลายด้าน คือ ด้านที่อยู่อาศัย ที่ทำกิน และการประกอบอาชีพ ปัญหานี้ทำให้กลุ่มคนกลุ่มนี้ ไม่สามารถไปทำกิน หรือประกอบอาชีพที่อื่นได้ เนื่องจากไม่ได้รับสัญชาติ ทำให้ประสบปัญหาในด้านที่อยู่อาศัย ที่ทำกิน และการประกอบอาชีพ เนื่องจากที่อยู่อาศัยและที่ทำกินในปัจจุบันทั้งหมดอยู่ในเขตป่าสงวนและเขตอุทยานแห่งชาติ ซึ่งเจ้าหน้าที่ที่รับผิดชอบได้อนุญาตให้ชุมชนอยู่อาศัยและทำกินเท่าที่จำเป็นต่อการดำรงชีพเท่านั้น ทำให้ผู้ที่ประกอบอาชีพทำไร่มีที่ดินทำกินไม่เพียงพอต่อความต้องการ ผลกระทบด้านการศึกษา เป็นสภาพปัญหาอีกอย่างหนึ่งที่ส่งผลกระทบ เนื่องจากบุคคลบนพื้นที่สูงที่ยังไม่ได้รับสัญชาติไทย ไม่สามารถใช้สิทธิกู้ยืมเงินเรียนตามนโยบายของรัฐบาลได้ และหากศึกษาต่อในระดับอุดมศึกษา ก็ไม่สามารถรับปริญญาได้ ทำให้บุคคลบนพื้นที่สูงไม่นิยมส่งบุตรหลานให้เรียนต่อในระดับอุดมศึกษา สำหรับผลกระทบด้านสิทธิในการได้รับความช่วยเหลือจากรัฐในด้านอื่นๆ และผลกระทบด้านศักดิ์ศรีความเป็นพลเมืองของรัฐ (ความรู้สึกทางจิตใจ) นั้น บุคคลบนพื้นที่สูงที่ยังไม่ได้รับสัญชาติไทย จะไม่ได้รับสวัสดิการใดๆ จากภาครัฐ เช่น เบี้ยยังชีพผู้สูงอายุ เบี้ยยังชีพผู้พิการ หรือแม้แต่การกู้ยืมเงินจากกองทุนต่างๆ ของภาครัฐ ทำให้คนกลุ่มนี้รู้สึกน้อยใจและ ทำให้คุณภาพชีวิตของบุคคลบนพื้นที่สูง ไม่ได้รับการพัฒนาเท่าที่ควร

อย่างไรก็ตาม จากการศึกษาพบว่า ถึงแม้บุคคลบนพื้นที่สูง จะยังไม่ได้รับการพิจารณา ลงรายการสัญชาติไทย ก็ไม่ส่งผลกระทบด้านการสาธารณสุข และการรักษาพยาบาลแต่อย่างใด เนื่องจาก ได้รับการรักษาฟรีตามนโยบายของรัฐบาลเทียบเท่าคนไทยโดยทั่วไป

5.1.3 ปัญหา อุปสรรค และแนวทางแก้ไข การดำเนินการพิจารณา ลงรายการสัญชาติไทยของบุคคลบนพื้นที่สูง (กลุ่มชาวไทยภูเขา ในพื้นที่อำเภอพร้าว จังหวัดเชียงใหม่)

จากการเก็บรวบรวมของผู้ให้สัมภาษณ์ ซึ่งประกอบด้วย กลุ่มผู้นำชนเผ่า กำนันผู้ใหญ่บ้าน และเจ้าหน้าที่ของรัฐ ประกอบด้วย นายอำเภอ ปลัดอำเภอ และเจ้าหน้าที่ปกครองพบว่า ปัญหาอุปสรรคที่สำคัญที่สุดในการขอรับการพิจารณา ลงรายการสัญชาติไทยของบุคคลบนพื้นที่สูงคือ

1) ปัญหาเกี่ยวกับ เอกสารหลักฐานที่ใช้ในการยื่นคำร้องขอลงรายการสัญชาติไทย โดยแยกเป็นสองประเด็น ประเด็นแรกคือ การลงรายการสถานที่เกิดในเอกสารทะเบียนประวัติ บุคคลบนพื้นที่สูงผิดพลาด โดยในข้อเท็จจริงบุคคลบนพื้นที่สูงเหล่านั้น เกิดในประเทศไทยแต่ มีการลงรายการสถานที่เกิดเป็นประเทศพม่า สาเหตุจากความผิดพลาดในการสื่อสาร ระหว่างบุคคลบนพื้นที่สูงกับเจ้าหน้าที่ชุดสำรวจเพื่อจัดทำทะเบียนประวัติ ส่งผลให้บุคคลบนพื้นที่สูงไม่มีคุณสมบัติตามหลักเกณฑ์เงื่อนไขที่กำหนด ในการที่จะได้รับการพิจารณาขอลงรายการสัญชาติไทย เพราะบุคคลบนพื้นที่สูงที่จะได้รับการพิจารณาขอลงรายการสัญชาติไทย ต้องเป็นผู้ที่เกิดในประเทศไทย เท่านั้น

ในส่วนประเด็นที่สองคือ การที่บุคคลบนพื้นที่สูง ไม่สามารถหาเอกสารสูติบัตร หรือ หนังสือรับรองสถานที่เกิดจากท้องที่ที่เกิด มาประกอบการยื่นคำร้อง สาเหตุจากไม่มีพยานบุคคลไป ดำเนินการรับรองสถานที่เกิดได้ เพราะผู้รู้เห็นการเกิดได้อพยพแยกย้ายกันไปอยู่คนละแห่ง ประกอบกับไม่มีค่าใช้จ่ายในการดำเนินการเดินทางไปสืบเสาะหาพยาน รวมทั้งค่าใช้จ่ายในการ เดินทางไปติดต่อขอหนังสือรับรองสถานที่เกิด ณ อำเภอที่เป็นสถานที่เกิด

2) ปัญหาด้านบุคลากร ซึ่งมีประเด็นปัญหาที่เกี่ยวข้องหลายประเด็น คือ ด้านจำนวน บุคลากรเจ้าหน้าที่รัฐที่ต้องปฏิบัติงานมีจำนวนน้อย ไม่เพียงพอ และบางครั้งเจ้าหน้าที่ที่รับผิดชอบ เรื่องสัญชาติต้องปฏิบัติหน้าที่ด้านอื่นๆ ด้วย ทำให้การดำเนินการเรื่องการรับหรือพิจารณาสัญชาติ ล่าช้า ประกอบมีการโยกย้ายเจ้าหน้าที่ผู้ปฏิบัติงานบ่อย ทำให้การทำงานไม่ต่อเนื่อง บางครั้งการ โยกย้ายไม่มีการส่งมอบเอกสารงานเดิมอย่างครบถ้วน ส่งผลให้เกิดปัญหาเอกสารคำร้องเดิม สูญหาย

นอกจากนั้น เจ้าหน้าที่ผู้รับผิดชอบบางคน ยังไม่มีความรู้ความเข้าใจและเชี่ยวชาญ ในเรื่องระเบียบกฎหมาย เกี่ยวกับการกำหนดสถานะบุคคล ส่งผลให้การทำงานผิดพลาด และใช้ เวลาในการพิจารณาคำร้องเป็นเวลานาน

3) ด้านทัศนคติและแรงจูงใจในการทำงานของเจ้าหน้าที่รัฐก็ประสบกับปัญหา เพราะ เจ้าหน้าที่ผู้ปฏิบัติงานบางคน มีทัศนคติที่ไม่ดีต่อบุคคลบนพื้นที่สูง โดยมีความคิดว่าหากเป็นบุคคล บนพื้นที่สูงกลุ่มดั้งเดิมจริง น่าจะได้รับการพิจารณาขอลงรายการสัญชาติไทยไปแล้ว และบุคคลบน พื้นที่สูง มักให้ข้อมูลที่ไม่ตรงกับข้อเท็จจริงเพื่อประโยชน์ของตัวเอง ทำให้เจ้าหน้าที่มีความกังวล ว่า หากดำเนินการไม่รอบคอบอาจทำให้เกิดความผิดพลาด ส่งผลให้ต้องรับผิดชอบทั้งทางวินัยและ อาญา ทำให้บางครั้งเรียกหาพยานเอกสาร และพยานบุคคลมากเกินไป

4) ปัญหาด้าน งบประมาณ อุปกรณ์ เครื่องมือ เครื่องใช้ และเทคโนโลยี ขาดแคลน ไม่ เพียงพอ และไม่มีความทันสมัย ทำให้การทำงานล่าช้าและ ไม่มีประสิทธิภาพ

5) ปัญหาอุปสรรคด้านภาษาที่ใช้ในการสื่อสารต่างกัน ของกลุ่มบุคคลบนพื้นที่สูงและเจ้าหน้าที่ของรัฐ

แนวทางการแก้ไขปัญหา ผู้ให้สัมภาษณ์ได้ให้ข้อเสนอแนะแนวทางการแก้ไขปัญหาต่างๆ ดังกล่าวข้างต้น ดังนี้

1) ควรมีการออกระเบียบ เกี่ยวกับการแก้ไขเอกสารทะเบียนประวัติ ที่ผิดพลาดไปจากข้อเท็จจริงให้ชัดเจนเป็นแนวเดียวกัน และสามารถปฏิบัติได้อย่างเป็นรูปธรรม โดยมีการบูรณาการร่วมกันกับองค์กรหน่วยงานภาคประชาชน มีการกำหนดให้องค์กรภาคประชาชนเข้ามาร่วมรับผิดชอบหรือร่วมพิสูจน์ข้อเท็จจริง

2) ควรมีการประชาสัมพันธ์ ให้บุคคลบนพื้นที่สูงมีความรู้ความเข้าใจ ในกฎหมายระเบียบ และนโยบาย ในการกำหนดสถานบุคคล อย่างถูกต้องและทั่วถึง

3) ควรเพิ่มจำนวนบุคลากรผู้ปฏิบัติงาน และให้มีบุคลากรที่รับผิดชอบ เรื่องการรับและพิจารณาสัญชาติของบุคคลบนพื้นที่สูงเป็นการเฉพาะ โดยเป็นผู้ที่มีความรู้ความสามารถ และชำนาญในเรื่องนี้โดยตรง มีการเพิ่มพูนความรู้ความเข้าใจ เกี่ยวกับการกำหนดสถานะบุคคล เพื่อให้มีความเชี่ยวชาญ สามารถปฏิบัติงานได้อย่างมีประสิทธิภาพ รวมทั้งไม่ควรมีการสับเปลี่ยนหรือโยกย้ายเจ้าหน้าที่บ่อยเกินไป และควรมีมาตรการในการสร้างแรงจูงใจ ในการปฏิบัติหน้าที่ของเจ้าหน้าที่ผู้รับผิดชอบ งานการพิจารณาลงรายการสัญชาติไทย เช่น การพิจารณาความดีความชอบ การยกย่องการปฏิบัติงาน เพื่อเป็นการสร้างขวัญ กำลังใจ และเป็นการเพิ่มประสิทธิภาพการทำงาน

4) ควรมีการปรับเปลี่ยนทัศนคติของเจ้าหน้าที่ ให้มองกลุ่มบนพื้นที่สูงว่าเป็นชาวไทยภูเขาดั้งเดิม ที่สมควรได้รับการพิจารณาลงรายการสัญชาติไทย

5) ควรมีการจัดสรรงบประมาณ วัสดุอุปกรณ์ เครื่องมือเครื่องใช้ ให้เพียงพอแก่การปฏิบัติงานของเจ้าหน้าที่

6) ควรมีการรณรงค์ให้บุคคลบนพื้นที่สูง รู้จักการสื่อสารด้วยภาษาราชการ เพื่อไม่ให้เกิดการผิดพลาดในการให้ข้อมูลแก่เจ้าหน้าที่ รวมทั้งเป็นการสร้างความไว้วางใจ ในการทำงานให้กับเจ้าหน้าที่ด้วย

5.2 การอภิปรายผล

จากการสรุปผลการศึกษา ทำให้ทราบถึงปัญหาและอุปสรรค แนะนำแนวทางแก้ไข ในการขอรับการพิจารณาลงรายการสัญชาติไทยของบุคคลบนพื้นที่สูง ในพื้นที่อำเภอพร้าว จังหวัดเชียงใหม่ซึ่งมีประเด็นสำคัญที่สามารถนำมาอภิปรายผลได้ดังนี้

1. ปัญหา อุปสรรค ในการขอรับการพิจารณาลงรายการสัญชาติไทยของบุคคลบนพื้นที่สูง (กลุ่มชาวไทยภูเขา) ในพื้นที่อำเภอพร้าว จังหวัดเชียงใหม่และแนวทางการแก้ไข

จากผลการศึกษาพบว่า ปัญหา อุปสรรค ในการขอรับการพิจารณาลงรายการสัญชาติไทยของบุคคลบนพื้นที่สูง (กลุ่มชาวไทยภูเขา) ในพื้นที่อำเภอพร้าว จังหวัดเชียงใหม่ สามารถนำมาสรุปได้ดังนี้ ปัญหาอุปสรรคเกี่ยวกับเอกสารหลักฐาน ที่ใช้ในการยื่นคำร้องขอลงรายการสัญชาติไทย โดยแยกได้สองประเด็น ประเด็นแรกคือ การลงรายการสถานที่เกิดในเอกสารทะเบียนประวัติบุคคลบนพื้นที่สูงผิดพลาด โดยในข้อเท็จจริงบุคคลบนพื้นที่สูงเหล่านั้น เกิดในประเทศไทยแต่ มีการลงรายการสถานที่เกิดเป็นประเทศพม่า สาเหตุจากความผิดพลาดในการสื่อสาร ระหว่างบุคคลบนพื้นที่สูงกับเจ้าหน้าที่ชุดสำรวจเพื่อจัดทำทะเบียนประวัติ ส่งผลให้บุคคลบนพื้นที่สูง ไม่มีคุณสมบัติตามหลักเกณฑ์เงื่อนไขที่กำหนด ในการที่จะได้รับการพิจารณาลงรายการสัญชาติไทย เพราะบุคคลบนพื้นที่สูงที่จะได้รับการพิจารณาลงรายการสัญชาติไทย ต้องเป็นผู้ที่เกิดในประเทศไทยเท่านั้น ประเด็นที่สองคือ บุคคลบนพื้นที่สูงไม่สามารถหาเอกสารสูติบัตร หรือหนังสือรับรองสถานที่เกิดจากท้องที่ที่เกิด มาประกอบการยื่นคำร้องได้ สาเหตุจาก ไม่มีพยานบุคคลไปดำเนินการรับรองสถานที่เกิดได้ เพราะผู้รู้เห็นการเกิดได้อพยพแยกย้ายกันไปอยู่คนละแห่ง ประกอบกับไม่มีค่าใช้จ่ายในการดำเนินการเดินทางไปสืบเสาะหาพยาน รวมทั้งค่าใช้จ่ายในการเดินทางไปติดต่อขอหนังสือรับรองสถานที่เกิด ณ อำเภอที่เป็นสถานที่เกิด

จากที่กล่าวมา จะเห็นได้ว่าปัญหาอุปสรรคด้านเอกสารทั้งสองประเด็น เป็นปัญหาอุปสรรคที่สำคัญที่สุด ในการขอรับการพิจารณาลงรายการสัญชาติไทยของบุคคลบนพื้นที่สูง ดังนั้น จึงเป็นสิ่งที่ต้องหาทางแก้ไข ถ้าหากภาครัฐต้องการให้ นโยบายการกำหนดสถานะบุคคลของบุคคลบนพื้นที่สูง เป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ จำเป็นต้องมีการกำหนดมาตรการหรือแนวทางในการแก้ไขปัญหานี้อย่างชัดเจน และสามารถปฏิบัติได้อย่างรวดเร็ว ไม่ก่อปัญหาในทางปฏิบัติ ซึ่งหากปล่อยให้การแก้ไขปัญหายังอยู่ในดุลพินิจของเจ้าหน้าที่ผู้ปฏิบัติ เชื่อได้เลยว่าปัญหานี้จะไม่มีทางได้รับการแก้ไขสุดท้ายบุคคลบนพื้นที่สูง ที่มีรายการสถานที่เกิดในเอกสารทะเบียนประวัติผิดพลาดดังกล่าว จะไม่ได้รับการพิจารณาลงรายการสัญชาติไทย เพราะเป็นปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการนำนโยบายไปปฏิบัติ ทั้งนี้ สมบัติ ธำรงธัญวงศ์ (2540) ได้อธิบายไว้ว่า ความชัดเจนของนโยบาย (clarity of policy) เป็นรากฐานสำคัญของความมุ่งหมายของนโยบายทั้งที่เป็นทางการและไม่เป็นทางการ ในบางครั้งอาจพบว่านโยบายมีวัตถุประสงค์ชัดเจน แต่มาตรการในการปฏิบัติไม่ชัดเจน หน่วยงานปฏิบัติที่รับผิดชอบอาจต้องใช้ดุลพินิจของตนในการปฏิบัติ และอาจก่อให้เกิดปัญหาในทางปฏิบัติได้ เพราะเกรงว่าอาจถูกกล่าวหาว่ามีเจตนาทุจริตได้

ปัญหาอุปสรรคต่อมาคือปัญหาเกี่ยวกับพยานบุคคลที่มารับรองข้อเท็จจริง สาเหตุจากพยานบุคคลซึ่งเป็นผู้นำท้องที่ (กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน) ไม่สามารถมาเป็นพยานให้ได้ตามวันเวลาที่เจ้าหน้าที่นัดหมาย ส่งผลให้คำร้องไม่สมบูรณ์ไม่สามารถเข้าสู่กระบวนการนำเสนอพิจารณาอนุมัติได้ เนื่องจากกระบวนการนี้จะต้องใช้พยานบุคคลเพื่อให้ปากคำรับรองสถานะที่ทางราชการยอมรับและเชื่อถือ ส่วนใหญ่จะเป็นบุคคลที่มีตำแหน่งหน้าที่ทางราชการหรือกำนันผู้ใหญ่บ้าน ซึ่งบุคคลบนพื้นที่สูงต้องไปขอร้องให้มาเป็นผู้รับรองข้อเท็จจริง แต่ในทางปฏิบัติพยานบุคคลดังกล่าวก็ไม่ประสงค์จะเข้ามารับรองการเกิดหรือการตั้งถิ่นฐานของบุคคลบนพื้นที่สูง เนื่องจากมีความหวาดกลัวว่าจะเกิดปัญหาขึ้นแก่ตนในภายหลัง ซึ่งถ้าหากการรับรองนั้นเป็นความผิดพลาดบกพร่องเกิดขึ้นจากการสวมตัวบุคคลหรือกรณีอื่นๆ พยานบุคคลที่นำมารับรองสถานะบุคคลบนพื้นที่สูง ก็จะต้องรับผิดชอบทั้งทางอาญาและวินัย จึงทำให้ผู้นำท้องที่บางคนมักจะอ้างว่าไม่ว่างในวันที่เจ้าหน้าที่นัดหมายให้มาเป็นพยานรับรองบุคคลประกอบคำร้อง แต่ผู้นำท้องที่หรือผู้นำชุมชนบางคนกลับใช้เป็นช่องทางในการเรียกรับผลประโยชน์ให้แก่ตนเองและพวกพ้องโดยเรียกร้องเอาเงินหรือทรัพย์สินจากบุคคลบนพื้นที่สูงเพื่อแลกเปลี่ยนกับการมาเป็นพยานบุคคลลักษณะของปัญหาดังกล่าว สอดคล้องกับ ศุภชัย เจริญวงศ์ (2542) นักพัฒนาเอกชน ที่อธิบายไว้ในเอกสารโครงการช่วยเหลือคนชายขอบ ในบทความเรื่อง “การเมืองเรื่อง “สัญชาติ” ”: ทางออกในเขวงกตว่าปัญหาเรื่องหลักฐานการพิสูจน์ตน ด้วยเหตุที่เอกสารบางอย่างที่ถูกระเบียบระบุให้นำมาแสดง เกิดการสูญหายหรือบางอย่างขัดกัน เช่น ในท.ช.ระบุว่าเกิดพม่าหรือเกิดลาว กรณีนี้แม้นายอำเภอสามารถใช้ระเบียบสำนักทะเบียนกลางว่าด้วยการจัดทำทะเบียนราษฎร 2535 แก้ไขเอกสารได้หากสอบพยานแล้วน่าจะเชื่อถือ แต่ก็ยังมีปัญหาอีกว่าพยานที่เรียกมาสอบหรือพยานบุคคลอาจเรียกเงินในอัตราสูงแลกกับการรับรองตัวบุคคล ทำให้ชาวไทยภูเขาที่ยากจนหมดสิทธิในการพิสูจน์ความเป็นคนไทยตามกฎหมายของตนเอง ดังนั้น จึงชี้ให้เห็นว่าปัญหาอุปสรรค ด้านพยานบุคคล ส่งผลกระทบต่อการขอรับการพิจารณาลงรายการสัญชาติไทย ของบุคคลบนพื้นที่สูง อย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้และเป็นปัญหาที่เกิดขึ้นมายาวนานนับสิบปี แต่ยังไม่ได้รับการแก้ไข

ปัญหาอุปสรรคต่อมาคือเรื่องค่าใช้จ่ายในการดำเนินการ โดยส่วนใหญ่เป็นค่าใช้จ่ายในการเดินทาง สาเหตุเพราะหมู่บ้านที่บุคคลบนพื้นที่สูงอาศัยอยู่ เป็นพื้นที่ที่อยู่ห่างไกล เส้นทางคมนาคมไม่สะดวก ไม่มีพาหนะประจำทาง การเดินทางแต่ละครั้งต้องจ้างเหมารถจากเพื่อนบ้าน ซึ่งมีราคาแพง นอกจากนั้น ยังมีค่าใช้จ่ายเกี่ยวกับการสมนาคุณบุคคล ที่พาไปติดต่อยื่นคำร้อง เพราะไม่กล้ามาติดต่อเอง ปัญหาอุปสรรคต่อมา คือ เรื่องการติดต่อสื่อสาร โดยสาเหตุจากการที่ บุคคลบนพื้นที่สูงมีความกลัวที่จะสื่อสารกับเจ้าหน้าที่ด้วยตนเอง เพราะกลัวว่าจะสื่อสารไม่เข้าใจ ต้องพึ่งพาผู้นำชุมชน หรือบุคคลอื่นในการมาติดต่อ ทำให้เสียเวลาและค่าใช้จ่ายเพิ่มขึ้น

จากผลการศึกษาจะเห็นว่า ปัญหาเรื่องค่าใช้จ่ายในกระบวนการขอรับการพิจารณาลงรายการสัญญาชาติไทย ของบุคคลบนพื้นที่สูงนั้น ส่วนใหญ่เป็นค่าใช้จ่ายในด้านการเดินทาง อย่างไรก็ตาม ปัญหาอุปสรรคนี้อาจสามารถแก้ไขได้ทันที หากผู้บังคับบัญชาของหน่วยงานผู้ปฏิบัติจะกำหนดให้เจ้าหน้าที่ เป็นผู้ออกไปรับคำร้องในหมู่บ้านชุมชนที่บุคคลบนพื้นที่สูงอาศัยอยู่ แทนที่จะให้บุคคลบนพื้นที่สูงจำนวนหลายคน หลายครอบครัว เป็นฝ่ายเดินทางมาพบเจ้าหน้าที่ ซึ่งจะเป็นการแก้ไขปัญหาอุปสรรค รวมไปถึงเรื่องค่าใช้จ่ายในการสมนาคุณเพื่อนบ้าน หรือผู้นำหมู่บ้านที่จะพามาติดต่ออีกด้วย

สำหรับปัญหาอุปสรรคสุดท้าย คือเรื่องบุคลากรเจ้าหน้าที่ของรัฐที่ปฏิบัติงาน มีจำนวนไม่เพียงพอ ทำให้การติดต่อขอรับการพิจารณาลงรายการสัญญาชาติไทย เป็นไปด้วยความล่าช้า ต้องมาติดต่อดำเนินการหลายครั้ง นอกจากนี้ เจ้าหน้าที่ยังมีการโยกย้ายสับเปลี่ยนงานบ่อยครั้ง ส่งผลให้ไม่มีความต่อเนื่องในการทำงาน และบางครั้งเกิดการสูญหายของเอกสารหลักฐานที่ยื่นคำร้องไปแล้ว ทำให้ต้องมีการเริ่มต้นกระบวนการยื่นคำร้องใหม่อีกครั้ง

จากผลการศึกษาจะเห็นได้ว่า ปัญหาเรื่องทรัพยากรบุคคลที่มีอย่างจำกัด ส่งผลกระทบต่อปัญหาอุปสรรค ในการขอรับการลงรายการสัญญาชาติไทยของบุคคลบนพื้นที่สูงอย่างหลีกเลี่ยงมิได้ แต่อย่างไรก็ตาม ปัจจุบันปัญหาเรื่องการขาดแคลนบุคลากร เป็นปัญหาที่เกิดขึ้นกับแทบทุกหน่วยงานของภาครัฐ การที่จะรอให้มีการส่งอัตรากำลังเจ้าหน้าที่มาเพิ่ม ให้เพียงพอต่อความต้องการนั้น แทบจะกล่าวได้ว่าไม่มีทางเป็นไปได้ในขณะนี้ หรือในอนาคตอันใกล้ ดังนั้น ผู้บังคับบัญชาสูงสุดในหน่วยงาน ต้องเป็นผู้พิจารณาดำเนินการแก้ไขปัญหาในภาวะทรัพยากรบุคคลที่มีจำกัดให้ได้ เพื่อให้สามารถทำงานตอบสนองนโยบายของรัฐบาล ได้อย่างมีประสิทธิภาพ ซึ่งหากไม่สามารถแก้ไขปัญหาเรื่องบุคลากรในภาวะอันจำกัดนี้ได้ เชื่อได้ว่า การดำเนินการพิจารณาลงรายการสัญญาชาติไทย ของบุคคลบนพื้นที่สูงจะไม่สำเร็จตามนโยบายของภาครัฐอย่างแน่นอน ทั้งนี้ สอดคล้องกับ แนวคิดปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการนำนโยบายไปปฏิบัติ (สมบัติ ชำรงธัญวงศ์, 2540) ที่ได้อธิบายไว้ว่า การจัดสรรทรัพยากร (resource allocation) เป็นปัจจัยที่มีความสำคัญต่อความสำเร็จของการนำนโยบายไปปฏิบัติ ไม่ยิ่งหย่อนไปกว่าปัจจัยอื่น โดยอาจกล่าวได้ว่า แผนงานหรือ โครงการใด แม้จะมีปัจจัยอื่นครบถ้วน แต่ถ้าขาดปัจจัยเรื่องทรัพยากรในการสนับสนุน แผนงานและโครงการดังกล่าวได้ประสบความสำเร็จล้มเหลว ตั้งแต่ยังไม่ได้เริ่มลงมือปฏิบัติ ทรัพยากรในการนำนโยบายไปปฏิบัติหมายถึงรวมถึง เงิน ทุน เวลา และบุคลากร ตลอดจนเทคโนโลยี และอุปกรณ์ที่จำเป็นต่างๆ แต่โดยทั่วไป มักพบว่า มีทรัพยากรไม่เพียงพอต่อการพัฒนาโครงการต่างๆ เพราะทุกองค์กรล้วนมีทรัพยากรจำกัด ดังนั้น การใช้ทรัพยากรที่ถูกต้อง จะต้องคำนึงถึงการจัดลำดับความสำคัญของแผนงานและโครงการ รวมทั้งกลยุทธ์ในการใช้ทรัพยากรให้เกิด

ประสิทธิภาพสูงสุด ทรัพยากรในเรื่องบุคลากรนั้น นับได้ว่ามีความสำคัญเป็นอย่างยิ่ง สิ่งที่ได้รับผิดชอบการนำนโยบายไปปฏิบัติต้องคำนึงถึงอยู่เสมอคือ จะต้องเลือกสรรบุคลากรที่มีคุณสมบัติเหมาะสมกับงาน และเป็นผู้มีวินัยและมีความรับผิดชอบสูง หากในหน่วยงานหรือองค์กรมีบุคลากรลักษณะดังกล่าวจำนวนมาก การนำนโยบายไปปฏิบัติก็สามารถสำเร็จตามเป้าประสงค์ได้อย่างมีประสิทธิภาพ

จากปัญหา อุปสรรค และแนวทางการ แก้ไขปัญหา ในการขอรับการพิจารณาลงรายการสัญญาชาติไทยของบุคคลบนพื้นที่สูงทั้งหมด ชี้ให้เห็นว่า ภาครัฐต้องให้ความสำคัญกับการขับเคลื่อนเพื่อดำเนินการตามนโยบายกำหนดสถานะบุคคลบนพื้นที่สูง โดยมุ่งเน้นส่งเสริมการทำงานของเจ้าหน้าที่ภาครัฐ ให้มีประสิทธิภาพและประสิทธิผลสูงสุด รวมทั้งกำหนดแนวทางการปฏิบัติงานตามนโยบาย อย่างเป็นรูปธรรมและสามารถปฏิบัติได้ นอกจากนี้ ต้องมีการจัดสรรทรัพยากรในการขับเคลื่อนการปฏิบัติงาน ทั้งด้านงบประมาณ บุคลากร ตลอดจนเทคโนโลยี และอุปกรณ์ที่จำเป็นต่างๆ แก่หน่วยงาน และเจ้าหน้าที่ผู้ปฏิบัติอย่างเพียงพอ และสำหรับกลุ่มบุคคลบนพื้นที่สูง ภาครัฐควรเข้ามาช่วยส่งเสริมและให้ความรู้ในด้านระเบียบ กฎหมาย ขั้นตอน วิธีการ และสิทธิตามกฎหมาย เพื่อให้การดำเนินการขอรับการลงรายการสัญญาชาติไทย เป็นไปด้วยความเรียบร้อยและสุดท้าย ส่งผลให้บุคคลบนพื้นที่สูงที่เป็นคนไทยตามกฎหมาย ได้รับการลงรายการสัญญาชาติไทยในทะเบียนบ้าน และเป็นคนไทยโดยสมบูรณ์อย่างรวดเร็ว

2. ผลกระทบของบุคคลบนพื้นที่สูง(กลุ่มชาวไทยภูเขา) ที่ยังไม่ได้รับการพิจารณาลงรายการสัญญาชาติไทย ในพื้นที่อำเภอพร้าว จังหวัดเชียงใหม่

จากผลการศึกษา พบว่า การที่กลุ่มตัวอย่างประชากรกลุ่มบุคคลบนพื้นที่สูง (กลุ่มชาวไทยภูเขา)หรือบุคคลในครอบครัวยังไม่ได้รับการพิจารณาลงรายการสัญญาชาติไทยในปัจจุบัน ส่งผลกระทบต่อให้ได้รับความเดือดร้อนในหลายด้าน คือ ด้านที่อยู่อาศัย ที่ทำกิน และการประกอบอาชีพ เนื่องจากที่อยู่อาศัยและที่ทำกินในปัจจุบันทั้งหมดอยู่ในเขตป่าสงวนและเขตอุทยานแห่งชาติ ซึ่งเจ้าหน้าที่ที่รับผิดชอบได้อนุโลมให้ชุมชนอยู่อาศัยและทำกินเท่าที่จำเป็นต่อการดำรงชีพเท่านั้น ทำให้ผู้ที่ประกอบอาชีพทำไร่มีที่ดินทำกินไม่เพียงพอต่อความต้องการ นอกจากนี้ ยังไม่สามารถเดินทางออกไปทำงานนอกพื้นที่ได้อีกด้วย ด้านการศึกษา เป็นผลกระทบอีกอย่างหนึ่ง เนื่องจากการศึกษา เป็นสิ่งสำคัญ และเป็นแนวทางในการประกอบอาชีพได้ เช่นกัน เนื่องจากหากไม่ได้รับสัญชาตินั้น ก็ไม่สามารถใช้สิทธิกู้ยืมเงินเรียนตามนโยบายของรัฐบาลได้ และหากศึกษาต่อในระดับอุดมศึกษา ก็ไม่สามารถรับปริญญาได้ และบุคคลบนพื้นที่สูงดังกล่าว มักไม่ส่งเสริมสนับสนุนให้บุตรหลานเรียนต่อในระดับที่สูงกว่าที่รัฐบาลบังคับ เพราะมีฐานะยากจน ไม่สามารถ

ส่งเสียได้ ประกอบกับต้องการให้ออกมาช่วยทำงานหาเงินเลี้ยงครอบครัวมากกว่า ผลกระทบด้านสิทธิในการได้รับความช่วยเหลือจากรัฐในด้านอื่นๆ ผลกระทบด้านศักดิ์ศรีความเป็นพลเมืองของรัฐ (ความรู้สึกทางจิตใจ) จากผลกระทบดังกล่าว เมื่อไม่ได้สัญชาติทำให้ไม่ได้รับการดูแล หรือรับสวัสดิการใดๆ จากภาครัฐ ทำให้คนกลุ่มนี้รู้สึกน้อยใจและ ทำให้คุณภาพชีวิตของบุคคลบนพื้นที่สูงไม่ได้รับการพัฒนาเท่าที่ควร

ดังนั้น จะเห็นได้ว่า ผลกระทบต่างๆ ที่เกิดขึ้นชี้ให้เห็นว่า บุคคลบนพื้นที่สูงที่ยังไม่ได้รับการลงรายการสัญชาติไทย ได้รับความเดือดร้อนในหลายด้าน ทั้งๆ ที่บุคคลเหล่านี้ถือได้ว่าเป็นคนไทยตามกฎหมาย ซึ่งควรมีสถานะเหมือนคนไทยทั่วไป คนเหล่านี้ต้องมีปัจจัยสี่เพื่อดำรงชีวิตการควบคุมการเคลื่อนย้ายไปถิ่นอื่นก็เป็นสิ่งยากลำบากและรัฐไม่ได้พัฒนาทรัพยากรเหล่านี้ให้มีคุณภาพชีวิตที่ดีเท่าที่ควรอีกทั้งได้จำกัดสิทธิหลายอย่าง เช่น สิทธิการทำงานสิทธิการเดินทางหลายกรณีเป็นการกีดกันและไม่ให้ทางเลือกเนื่องจากถูกจำกัดสิทธิออกนอกพื้นที่นำมาสู่ปัญหาสังคม ได้แก่ ปัญหาสุขภาพ การบุกรุกทำลายทรัพยากรธรรมชาติโดยเฉพาะป่าไม้ การถูกกีดกันทางค่าแรงหรือค่าจ้างซึ่งได้กลายเป็นปัญหาเรื้อรัง และทับถมเรื่อยมาและนับวันจะส่งกระทบเป็นวงกว้างเพิ่มขึ้น เพราะตราบไคที่บุคคลบนพื้นที่สูงเหล่านี้ยังไม่ได้รับการลงรายการสัญชาติไทย บุตรหลานที่เกิดตามมาก็จะยังคงไม่ได้รับการพิจารณาลงรายการสัญชาติไทยด้วย ดังนั้น หากบุคคลบนพื้นที่สูงเหล่านี้ ได้รับการพิจารณาลงรายการสัญชาติไทยเร็วขึ้นเท่าใด ผลกระทบหรือความเดือดร้อนที่เกิดขึ้น ก็สามารถบรรเทาหรือแก้ไขได้เร็วเท่านั้น

ผลการศึกษาในครั้งนี้แม้จะศึกษาในปี พ.ศ.2554 ก็ยังพบปัญหาเดิมๆ ดังเช่น งานวิจัยของ วิทวัส บุตรตะ (2550) ที่ได้ศึกษาถึง ผลกระทบจากการเพิ่มชื่อทางทะเบียนราษฎรให้แก่ชาวเขาเผ่ากระเหรี่ยง ในอำเภออมก๋อย จังหวัดเชียงใหม่ พบว่าการดำเนินการเพิ่มชื่อทางทะเบียนราษฎรให้แก่ชาวเขาเผ่ากระเหรี่ยงในอำเภออมก๋อย จังหวัดเชียงใหม่ ส่งผลกระทบต่อการประกอบอาชีพ การได้รับการดูแลจากรัฐในด้านการศึกษา การสาธารณสุข การเมือง และความมั่นคงของชาติอย่างมาก แสดงให้เห็นว่า รัฐและผู้เกี่ยวข้อง ยังไม่สามารถแก้ไขปัญหาดังกล่าว อย่างมีประสิทธิภาพและประสิทธิผล ทั้งๆ ที่รับทราบปัญหามายาวนานว่า ถ้ากลุ่มคนเหล่านั้นมีบัตรประจำตัวประชาชน และมีชื่อในเอกสารทะเบียนราษฎร จะทำให้ชนกลุ่มน้อยเหล่านี้ มีโอกาสในการทำงานมากยิ่งขึ้น สามารถเข้ามาทำงานในเมืองหรือเข้ามาซื้อของในเมืองได้โดยไม่ผิดกฎหมาย เพราะมีบัตรประชาชนและมีสถานะเป็นคนไทย และยังได้รับสิทธิในการดูแล ทางด้านสาธารณสุขและการรักษาพยาบาล โดยไม่ต้องเสียค่าใช้จ่าย มีสิทธิทางการเมือง ซึ่งทำให้รับประโยชน์และการเอาใจใส่จากนักการเมือง นอกจากนี้การเพิ่มชื่อทางทะเบียนราษฎรยังส่งผลถึงความมั่นคงของชาติ โดยเห็นได้ชัดว่าผู้ที่ได้รับการเพิ่มชื่อในทะเบียนบ้าน และมีบัตรประจำตัวประชาชน มีความภาคภูมิใจที่ได้เป็น

คนไทย เคารพและเทิดทูนสถาบันพระมหากษัตริย์ดังนั้น จึงเป็นสิ่งที่รัฐควรหามาตรการหรือวิธีการ
แก้ไขอย่างจริงจัง

3. เพื่อศึกษาปัญหา อุปสรรคและแนวทางแก้ไข การดำเนินการพิจารณาลงรายการ สัญชาติไทยของบุคคลบนพื้นที่สูง (กลุ่มชาวไทยภูเขา) ในพื้นที่อำเภอพร้าว จังหวัดเชียงใหม่

จากผลการศึกษาพบว่าปัญหา อุปสรรค และแนวทางแก้ไข การดำเนินการพิจารณาลง
รายการสัญชาติไทยของบุคคลบนพื้นที่สูง (กลุ่มชาวไทยภูเขา) ในพื้นที่อำเภอพร้าว จังหวัด
เชียงใหม่ สามารถนำมาสรุปได้ดังนี้ ปัญหาอุปสรรคเกี่ยวกับเอกสารหลักฐาน ที่ต้องใช้
ประกอบการพิจารณาหลักเกณฑ์ และคุณสมบัติของบุคคลบนพื้นที่สูง ว่าเป็นบุคคลสัญชาติไทย
ตามกฎหมายหรือไม่ ซึ่งเอกสารสำคัญที่สุดที่ต้องนำมาพิจารณาคือ เอกสารทะเบียนประวัติบุคคล
บนพื้นที่สูง หรือทะเบียนประวัติบุคคลชุมชนบนพื้นที่สูง และการที่เอกสารทะเบียนประวัติ
ดังกล่าวระบุสถานที่เกิดว่า บุคคลบนพื้นที่สูงมีสถานที่เกิดในประเทศพม่า นั้น ทำให้บุคคลบนพื้นที่
สูงเหล่านั้น ไม่มีสิทธิได้รับการลงรายการสัญชาติไทย เพราะถือได้ว่ามิใช่ชาวไทยภูเขาดั้งเดิม
เจ้าหน้าที่ผู้ปฏิบัติต้องดำเนินการพิจารณาตามหลักฐานเอกสาร ที่ปรากฏอยู่อย่างชัดเจน การที่บุคคล
บนพื้นที่สูงส่วนใหญ่มักอ้างว่าตนเองเกิดประเทศไทย แต่มีการลงรายการในเอกสารทะเบียน
ประวัติผิดพลาด เพราะสื่อสารกับเจ้าหน้าที่ไม่เข้าใจ ไม่สามารถหาพยานเอกสารหรือพยานบุคคล
ใดๆ มาแสดงเพื่อขอแก้ไขรายการให้ถูกต้องได้ ฝ่ายเจ้าหน้าที่เมื่อไม่มีเอกสารหลักฐาน หรือพยาน
บุคคลที่น่าเชื่อถือมาถือแสดง ก็ไม่ดำเนินการแก้ไขให้ ซึ่งปัญหาดังกล่าวนี้ เป็นปัญหาที่วนเวียนซ้ำซาก
ไม่มีวันจบ และในทัศนคติและความเชื่อของเจ้าหน้าที่ผู้ปฏิบัติจำนวนไม่น้อย ที่มีทัศนคติและความ
เชื่อว่า บุคคลบนพื้นที่สูงหรือชาวไทยภูเขาดั้งเดิม น่าจะได้รับการลงรายการสัญชาติไทยไป
หมดแล้ว ที่ยังไม่ได้รับการพิจารณาลงรายการสัญชาติไทย เป็นชาวเขาที่อพยพมาจากนอกประเทศ
ไม่ได้เกิดในประเทศไทยตามคำกล่าวอ้าง และเกรงกลัวความผิดทั้งทางวินัยและอาญา หากมีการ
ดำเนินการที่ไม่ตรงข้อเท็จจริง ดังนั้น การดำเนินการแก้ไขสถานที่เกิดจึงเรียกร้องพยานเอกสาร
หรือพยานบุคคลที่ไม่อาจแสวงหามาได้ จากปัญหาอุปสรรคในเรื่องเอกสารที่เวียนวนอยู่อย่างนี้
ไม่สามารถแก้ไขปัญหาให้สำเร็จได้โดยผู้นำนโยบายไปปฏิบัติ ผู้บังคับบัญชาระดับสูงหรือผู้
กำหนดนโยบาย ต้องเข้ามามีส่วนร่วมในการแก้ไขปัญหาดังกล่าว โดยบูรณาการการทำงานหาทางแก้ไข
ปัญหากับทุกภาคส่วนและออกเป็นระเบียบแนวทางปฏิบัติ ที่ชัดเจนและสามารถปฏิบัติได้

ปัญหาอุปสรรคที่มีความสำคัญไม่น้อย ในการดำเนินการพิจารณาลงรายการสัญชาติ
ไทยอีกอย่างคือ ปัญหาในด้านทรัพยากร ซึ่งหมายถึงทั้งด้านงบประมาณ บุคลากร วัสดุอุปกรณ์และ
เทคโนโลยี แต่จากผลการศึกษาพบว่า ปัญหาด้านบุคลากร เป็นปัญหาที่มีความสำคัญและส่งผลการ
การดำเนินการพิจารณาลงรายการสัญชาติไทย ของบุคคลบนพื้นที่สูงมากที่สุด เพราะประสบปัญหา

ทั้งด้านจำนวนบุคลากรไม่เพียงพอ ความรู้ความชำนาญของบุคลากร รวมทั้งทัศนคติและแรงจูงใจในการทำงานของเจ้าหน้าที่ ดังนั้น หากมีการแก้ไขปัญหาด้านบุคลากรได้อย่างเหมาะสม โดยเฉพาะการสร้างแรงจูงใจในการปฏิบัติงานให้เจ้าหน้าที่ โดยกระตุ้นให้รู้สึกได้ว่า ผู้ที่ปฏิบัติงานด้านการพิจารณาลงรายการสัญชาติไทย ให้แก่บุคคลบนพื้นที่สูงให้สำเร็จเห็นผลอย่างเป็นรูปธรรม ถูกต้อง และรวดเร็ว จะได้รับผลตอบแทนที่คุ้มค่า เช่น กำหนดให้มีการเลื่อนขั้นเงินเดือนให้เป็นการพิเศษ การเลื่อนตำแหน่ง การยกย่องให้เป็นบุคคลตัวอย่าง รวมทั้งกำหนดโทษ กรณีที่ปฏิบัติงานอย่างไม่มีประสิทธิภาพและประสิทธิผลโดยไม่มีเหตุผลอันควร ทั้งนี้ ต้องมีการดำเนินการตามแนวทางที่กำหนดอย่างแท้จริง และเท่าเทียม ทั้งนี้ หากสามารถดำเนินการได้จริง จะทำให้การดำเนินงานด้านการพิจารณาคำร้องขอลงรายการสัญชาติไทยของบุคคลบนพื้นที่สูงเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพและประสิทธิผลยิ่งขึ้น ซึ่งสอดคล้องกับ แนวคิดปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการนำนโยบายไปปฏิบัติ (สมบัติ ชำรงชัญญงค์, 2540) ที่ได้อธิบายไว้ว่า การนำนโยบายไปปฏิบัติจะประสบผลสำเร็จหรือไม่นั้น อาจขึ้นอยู่กับปัจจัยการสร้างสิ่งจูงใจของฝ่ายบริหารต่อผู้ปฏิบัติอีกด้วย ประเด็นนี้จะเกี่ยวข้องโดยตรงกับเรื่องการทำงาน และปัจจัยกระตุ้นที่จะทำให้ผู้ปฏิบัติมีความมุ่งมั่นที่จะทำงานให้สำเร็จ ลักษณะของสิ่งจูงใจให้แก่ผู้ปฏิบัติ อาจกระทำได้หลายกรณี เช่น การเลื่อนขั้นเงินเดือนเป็นการพิเศษ การเลื่อนตำแหน่ง ส่วนการลงโทษในกรณีที่ทำงานล้มเหลว เช่น การระงับการขึ้นเงินเดือน การงดเงินรางวัลประจำปี การโยกย้ายให้ไปดำรงตำแหน่งที่มีความสำคัญน้อยกว่า เป็นต้น

จากงานวิจัยของนักวิจัยต่างๆ สามารถนำมาสรุปได้ว่า การดำเนินการแก้ไขปัญหสถานะบุคคลที่ไม่มีสัญชาติไทยที่เหมาะสม รัฐบาลควรมีนโยบายที่ชัดเจนและสามารถปฏิบัติได้เพื่อนำไปสู่การปฏิบัติงานที่สำเร็จอย่างเป็นรูปธรรม อีกทั้งพิจารณาหาข้อบกพร่อง ในการดำเนินงานและปรับปรุงแก้ไขอย่างจริงจัง โดยแสวงหาความร่วมมือจากภาคราชการ ภาคเอกชน และภาคประชาชนที่เกี่ยวข้อง เพื่อให้การปฏิบัติงานตามนโยบายบรรลุตามเป้าหมายได้อย่างแท้จริง ดังนั้น การพิจารณาลงรายการสัญชาติไทยให้แก่บุคคลบนพื้นที่สูง ควรมีนโยบายที่มีความชัดเจน เพื่อให้การปฏิบัติงานเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ ทั้งนี้ ขั้นตอน การนำนโยบายไปปฏิบัติเป็นขั้นตอนที่มีความสำคัญมาก โดยอาจเรียกได้ว่าเป็นหัวใจของการดำเนินนโยบายของรัฐ เหตุผลที่ขั้นตอนการนำนโยบายไปปฏิบัติมีความสำคัญมากคือ ความสำเร็จหรือความล้มเหลวของการนำนโยบายไปปฏิบัติจะส่งผลกระทบต่อทั้งทางตรงและทางอ้อมต่อผู้ตัดสินใจนโยบายในการดำเนินการพิจารณาลงรายการสัญชาติไทยให้แก่บุคคลบนพื้นที่สูงนั้น หากเราสามารถที่จะดำเนินการให้กลุ่มบุคคลบนพื้นที่สูง ให้ได้มาซึ่งสัญชาติไทยตามกฎหมายและสิทธิของพวกเขาเร็วมากเท่าใด จะส่งผลให้กลุ่มคนบนพื้นที่สูงไม่เสียสิทธิที่พวกเขาควรจะได้รับเร็วมากเท่านั้น ทั้งนี้ Donald S. Van

Meter and Carl E. Von Horn ได้กล่าวถึงแนวคิดเกี่ยวกับปัจจัยที่กำหนดความสำเร็จหรือความล้มเหลวของการนำนโยบายไปปฏิบัติว่า ประกอบด้วย 6 ปัจจัย ที่นำไปสู่ความสำเร็จ เริ่มตั้งแต่

1) **วัตถุประสงค์ของนโยบาย** สิ่งแรกที่สำคัญที่สุดคือการระบุและแบ่งแยกให้ชัดเจนว่า วัตถุประสงค์ที่กำหนดนโยบายมีอะไรบ้าง เนื่องจากวัตถุประสงค์เป็นเกณฑ์ที่ใช้ประเมินความสำเร็จหรือความล้มเหลวของการนำนโยบายไปปฏิบัติ จึงทำหน้าที่เสมือนเป็นกรอบกำหนดแนวทางในการปฏิบัติต่างๆ วัตถุประสงค์จะต้องมีความชัดเจน สอดคล้องกันและมีความเป็นไปได้ ในทางปฏิบัติ ซึ่งจะทำให้ผู้ปฏิบัติมีความเข้าใจในเป้าหมายหรือวัตถุประสงค์นั้นๆ และสามารถนำไปปฏิบัติได้อย่างดี โอกาสความสำเร็จมีสูง

2) **ทรัพยากรนโยบาย** หมายถึง งบประมาณ และผลประโยชน์ตอบแทนอื่นๆ ที่เป็นตัวแรงในการทำงานมีประสิทธิภาพมากขึ้น การนำนโยบายไปปฏิบัตินั้นต้องได้รับการสนับสนุนทรัพยากรอย่างเพียงพอ ไม่ว่าจะเป็นด้านการเงิน กำลังคน วัสดุอุปกรณ์ เครื่องมือ เครื่องใช้

3) **การสื่อสารและการทำให้ปฏิบัติตามนโยบายระหว่างองค์กรต่างๆ** การสื่อสารต้องถูกต้อง รวดเร็ว ต่อเนื่อง และไม่มีอุปสรรคขัดขวางระหว่างกัน นอกจากนั้นภายในหน่วยงานเดียวกันการสื่อสารก็ต้องมีประสิทธิภาพด้วย การแปลงนโยบายไปสู่ภาคปฏิบัติจะประสบผลสำเร็จได้หากหน่วยงานต่างๆ มีกลไกและขั้นตอนที่ช่วยให้ผู้บังคับบัญชาหรือหัวหน้างานสามารถเพิ่มความเป็นไปได้ที่ผู้ใต้บังคับบัญชาหรือลูกน้องปฏิบัติในลักษณะที่สอดคล้องและส่งเสริมวัตถุประสงค์ของนโยบาย

4) **คุณสมบัติของหน่วยงานที่รับผิดชอบในการปฏิบัติ**

5) **สภาพทางสังคม เศรษฐกิจ และการเมือง**

6) **คุณสมบัติของบุคลากรที่รับผิดชอบงาน**

ในการแปลงนโยบายไปสู่ภาคปฏิบัติ บุคลากรที่รับผิดชอบในการแปลงนโยบายไปสู่การปฏิบัติ ควรเป็นผู้มีความรู้ความชำนาญในเรื่องที่เกี่ยวข้องกับนโยบายนั้นๆ และต้องมีทักษะทางการเมืองด้วย และต้องไม่มีความขัดแย้งกับค่านิยมพื้นฐาน

ดังนั้นจะเห็นได้ว่า ในการแปลงนโยบายไปสู่ภาคปฏิบัติ บุคลากรที่รับผิดชอบในการแปลงนโยบายไปสู่การปฏิบัติ ควรเป็นผู้มีความรู้ความชำนาญในเรื่องที่เกี่ยวข้องกับนโยบายนั้นๆ และต้องมีทักษะทางการเมืองด้วย และต้องไม่มีความขัดแย้งกับค่านิยมพื้นฐานซึ่งหากคุณสมบัติของบุคลากรนั้น หากมีการแก้ไขโดยการจัดให้มีเจ้าหน้าที่ที่รับผิดชอบเรื่องการรับและพิจารณา สัญชาติของบุคคลบนพื้นที่สูงเป็นการเฉพาะ โดยเป็นผู้ที่มีความรู้ความสามารถและชำนาญในเรื่องนี้โดยเฉพาะ เพื่อที่จะได้ไม่เกิดปัญหาในการไม่ทราบถึงกฎหมาย ระเบียบอย่างต้องแท้ และไม่ควรร

มีการปรับเปลี่ยนหรือโยกย้ายเจ้าหน้าที่บ่อยเกินไป จะเป็นการเพิ่มประสิทธิภาพการทำงาน และเกิดการประสบความสำเร็จในการนำนโยบายไปปฏิบัติได้เช่นกัน

5.3 ข้อเสนอแนะ

จากการศึกษาวิจัยเอกสารเชิงวิจัยพรรณนาในครั้งนี้ผู้ศึกษาพบว่าผู้ที่ศึกษาเรื่องนี้จำเป็นต้องมีความรู้และเข้าใจในเรื่องเกี่ยวกับกฎหมาย ระเบียบในการขอรับการพิจารณาลงรายการสัญชาติไทยของบุคคลบนพื้นที่สูงเป็นฐานข้อมูลในการทำงานวิจัยและสามารถนำแนวคิดและทฤษฎีมาเป็นหลักในการวิจัย เนื่องจากการดำเนินการนำข้อมูลมาวิเคราะห์ในงานวิจัยนั้น ข้อมูลที่ได้มาเป็นข้อมูลในงานวิจัยนี้อาจยังไม่มากและหลากหลาย และเป็นการศึกษาเฉพาะพื้นที่ ซึ่งแต่ละพื้นที่มีปัญหาที่แตกต่างกัน แต่การดำเนินการขอลงรายการสัญชาติไทย จะเป็นประโยชน์ต่อผู้ปฏิบัติงานทางทะเบียนและผู้ที่ต้องการศึกษาและวิจัยในโอกาสต่อไป เชื่อว่าผลการศึกษานี้จะพอช่วยเป็นแนวทางแก่ผู้ปฏิบัติงานและผู้ที่สนใจจะศึกษาเรื่องดังกล่าวต่อไป

จากผลการศึกษา ผู้ศึกษาขอเสนอแนะแนวทางในการดำเนินการที่น่าจะเป็นประโยชน์ต่อการดำเนินการพิจารณาลงรายการสัญชาติไทยของบุคคลบนพื้นที่สูงดังนี้

1. ในส่วนของเจ้าหน้าที่ผู้เกี่ยวข้องทุกระดับ ควรจะต้องยึดหลักการปฏิบัติงานตามหลักธรรมาภิบาล อีกทั้งต้องปรับเปลี่ยนทัศนคติในการปฏิบัติงานกับชนกลุ่มน้อย โดยจะต้องถือว่าบุคคลที่อยู่อาศัยในประเทศไทยและเกิดในประเทศไทย เป็นประชาชนคนไทยคนหนึ่งแต่หากจะต้องผ่านกระบวนการและวิธีการในการได้สัญชาติไทย โดยไม่ว่าจะเป็นไปในแนวทางใดๆ ก็ตาม ซึ่งเจ้าหน้าที่จะต้องถือปฏิบัติตามกฎหมาย ด้วยความรวดเร็ว เป็นธรรม เคารพต่อหลักสิทธิเสรีภาพประชาชน ต้องดำเนินการโดยไม่เลือกปฏิบัติ ต่อกลุ่มใดกลุ่มหนึ่งอย่างไม่เป็นธรรม และต้องสร้างความเชื่อมั่น ความไว้วางใจต่อกัน ปราศจากอคติ การดูหมิ่นเหยียดหยาม ปรับทัศนคติ ค่านิยมให้สอดคล้อง อยู่ร่วมกันในฐานะเพื่อนร่วมชาติอย่างมีคุณธรรม และจริยธรรม อีกทั้งเจ้าหน้าที่จะต้องศึกษาทำความเข้าใจ ในตัวบทกฎหมาย ระเบียบและหนังสือสั่งการอยู่เสมอ เนื่องจากระเบียบกฎหมายที่เกี่ยวกับเรื่องสัญชาติ มีการปรับปรุงเปลี่ยนแปลงตามสถานการณ์โดยตลอด เจ้าหน้าที่ผู้ปฏิบัติงานด้านสัญชาติ จะต้องเป็นผู้ที่สั่งสมประสบการณ์ระดับหนึ่ง และเป็นผู้ที่ให้ความสนใจติดตามความเคลื่อนไหวในเรื่องนี้อยู่สม่ำเสมอ ก็จะช่วยการปฏิบัติงานไม่ให้เกิดข้อผิดพลาดได้ ประการสุดท้ายจะต้องมีการประชาสัมพันธ์เชิงรุกอย่างทั่วถึงมีประสิทธิภาพ ประสิทธิผล และเปิดโอกาสให้มีช่องทางการสื่อสารกัน ระหว่างเจ้าหน้าที่รัฐและชนกลุ่มน้อย เพื่อสร้างความเข้าใจอันดีต่อกัน

2. ในส่วนของขั้นตอนการดำเนินการ ควรมีการกำหนดวิธีการ ขั้นตอน ในการ ประชาสัมพันธ์ ให้ประชาชนกลุ่มเป้าหมายทราบอย่างเปิดเผยและโปร่งใส ซึ่งในเบื้องต้นอาจมีการ จัดชุดปฏิบัติการเพื่อตรวจสอบบุคคลเป้าหมายในพื้นที่ โดยเป็นการดำเนินการเชิงรุกของเจ้าหน้าที่ รัฐ แต่ทั้งนี้จะต้องดำเนินการที่ประกอบไปด้วยตัวแทนในฝ่ายต่างๆ เพื่อให้มีส่วนร่วมให้การ ดำเนินการอาทิ ตัวแทนของทางราชการ ผู้แทน ผู้นำท้องที่ ผู้นำท้องถิ่น และตัวแทนของชนกลุ่ม น้อย เพื่อให้ออกไปดำเนินการตรวจสอบเบื้องต้น หรืออาจจะเป็นผู้รับคำร้องแทนสำนักทะเบียน เป็นการลดขั้นตอนในการปฏิบัติของเจ้าหน้าที่ และเป็นการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของชนกลุ่มน้อย โดยจะช่วยให้การใช้ดุลพินิจของเจ้าหน้าที่ผู้ปฏิบัติ มีความเชื่อมั่นยิ่งขึ้น

3. ในส่วนของการดำเนินการระยะยาว ควรให้มีการจัดตั้ง “คณะกรรมการระดับต่างๆ ในการพิจารณาให้ชนกลุ่มน้อยได้รับการลงรายการสัญชาติไทย” เพื่อเปิดโอกาสให้มีส่วนร่วมทั้ง ภาคราชการ ภาคเอกชนและ ภาคประชาชน โดยมีรัฐบาลสนับสนุนการจัดตั้งองค์กร และส่งเสริม พัฒนาองค์กรทางสังคม ให้มีความเข้มแข็งเชื่อมโยงถึงกันทุกระดับอย่างยั่งยืน

4. รัฐควรกำหนดนโยบายและหาข้อยุติในการดำเนินการเกี่ยวกับการลงรายการสัญชาติ ไทยของบุคคลบนพื้นที่สูงเป็นวาระเร่งด่วนและวางแนวทางปฏิบัติให้ชัดเจนเพื่อให้เจ้าหน้าที่ได้ ยึดถือในการทำงานและเป็นเครื่องมือคุ้มครองการปฏิบัติงาน

5. ควรยึดหลักการมีส่วนร่วมของภาคประชาชน โดยให้องค์กรภาคประชาชนหรือ องค์กรอิสระได้มีส่วนร่วมในกระบวนการพิสูจน์และดำเนินการให้สัญชาติเช่น ในการรวบรวม พยานเอกสาร กระบวนการยื่นหลักฐานและการตรวจสอบเอกสารและมีความเห็นประกอบการ พิจารณาของเจ้าหน้าที่

6. เจ้าหน้าที่ปฏิบัติงานที่เกี่ยวข้องควรปรับทัศนคติ วิธีคิดวิธีทำงานโดยคำนึงถึงหลัก สิทธิมนุษยชนกฎหมายและหลักมนุษยธรรมควบคู่กัน

7. กรมการปกครองและหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง รวมทั้งภาคประชาชนควรร่วมมือกันในการ ดำเนินการเผยแพร่ประชาสัมพันธ์ และให้ความรู้เกี่ยวกับการดำเนินงานด้านลงรายการสัญชาติ ไทยของบุคคลบนพื้นที่สูงอย่างถูกต้องและรวดเร็วเพื่อป้องกันความเข้าใจคลาดเคลื่อนจาก ข้อเท็จจริงและเพื่อสร้างความเข้าใจและทัศนคติที่ดีระหว่างประชาชนกลุ่มต่างๆ และเจ้าหน้าที่ ผู้ปฏิบัติงาน

8. รัฐควรจัดตั้งกองทุนและหน่วยงานเพื่อดำเนินการตรวจพิสูจน์หลักฐานด้วยวิธีการ ตรวจพิสูจน์ดี เอ็น เอ ให้กับบุคคลที่ขาดพยานหลักฐานอื่นๆ ทั้งนี้เพื่อเป็นการคุ้มครองสิทธิของ พลเมืองเนื่องจากบุคคลบนพื้นที่สูง ส่วนใหญ่มีความยากจน และในการเดินทางไปตรวจพิสูจน์ หลักฐานด้วยวิธีการตรวจพิสูจน์ดี เอ็น เอ มีค่าใช้จ่ายสูง เป็นต้น

ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

การศึกษาในครั้งนี้ระเบียบวิธีการศึกษาเป็นการศึกษาเพียงเฉพาะข้อมูลที่ได้จากเอกสารและบทสัมภาษณ์เพียงแต่กลุ่มบุคคลที่กำหนดไว้ในระเบียบวิธีวิจัยเท่านั้นหากผู้ที่สนใจทำการศึกษาในหัวข้อเดียวกันหรือลักษณะเดียวกันนี้ผู้วิจัยเสนอให้กำหนดระเบียบวิธีวิจัยโดยมุ่งเน้นศึกษาเพิ่มเติมความคิดเห็นขององค์กรภาคประชาชน (NGO) หรือศึกษากลุ่มตัวอย่างในพื้นที่ทั้งหมด นอกเหนือกลุ่มตัวอย่างที่ได้ทำการศึกษาไปแล้ว เพื่อเป็นการต่อยอดงานของข้าพเจ้าต่อไป

